

Tabaksgebruik en tabaksverkoop in aandachtswijken in Nederland

Gera Nagelhout, Nikita Poole en Floor van den Brand, oktober 2023

Verkoop van tabak verandert

Er verandert de komende jaren veel aan de verkoopomgeving van tabak. Zo mag tabak vanaf juli 2024 niet meer verkocht worden in supermarkten, terwijl dit nu nog de plek is waar de meeste mensen hun tabak kopen.

Wij doen onderzoek naar de gevolgen van deze beleidsverandering. We zijn geïnteresseerd in verschillen tussen aandachtswijken en andere wijken, omdat de gevolgen mogelijk verschillen tussen wijken.

In deze factsheet presenteren we enkele resultaten uit de voormeting van ons onderzoek. Hiermee geven we een beeld van tabaksgebruik en tabaksverkoop in aandachtswijk en andere wijken in Nederland.

Methode van onderzoek

In oktober 2022 hebben 613 mensen uit aandachtswijken en 610 mensen uit andere wijken deelgenomen aan een online vragenlijst via het panel van Kantar Public. Alle deelnemers rookten minstens één keer per maand sigaretten of shag. We deelden wijken in Nederland op in aandachtswijken versus andere wijken met behulp van de Leefbarometer en de SES-WOA. De Leefbarometer is gebaseerd op kenmerken van de woonomgeving zoals de fysieke omgeving, woningvoorraad, voorzieningen, sociale samenhang en overlast en onveiligheid. De SES-WOA van het CBS is gebaseerd op de welvaarts categorie, het opleidingsniveau en recente arbeidsverleden van huishoudens. Een wijk werd in ons onderzoek gezien als een aandachtswijk als deze of een lage Leefbarometer-score had (4 of lager) of een lage SES-WOA-score (20% laagste scores).

Voor de statistische analyses in deze factsheet hebben we de deelnemers uit aandachtswijken vergeleken met de deelnemers uit andere wijken. We hebben een chikwadraattoets gedaan om te toetsen op statistische significantie als er percentages werden vergeleken en een t-toets als er gemiddelden werden vergeleken. In de figuren wordt met een sterretje (*) aangegeven welke verschillen statistisch significant zijn.

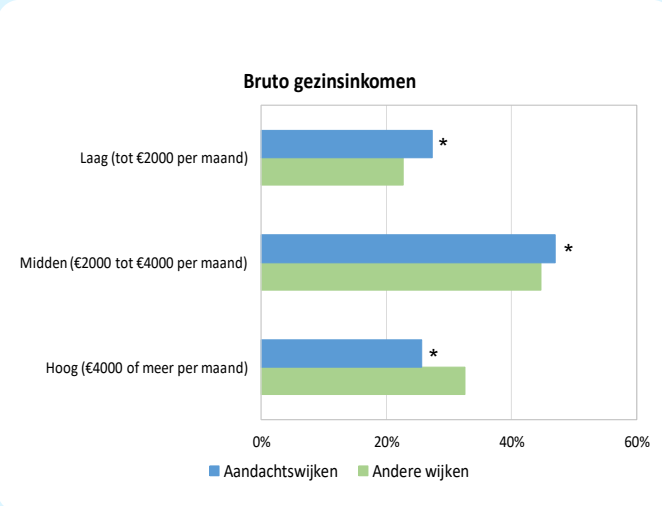
We hebben de resultaten van dit onderzoek voorgelegd aan een adviesgroep met mensen die van weinig geld moeten rondkomen. We hebben hen gevraagd om te reflecteren op de gebruikte termen en op de gevonden resultaten. In de groene kaders staan de perspectieven van de adviesgroepleden.

We vroegen een adviesgroep met mensen die van weinig geld moeten rondkomen hoe we de wijken met een lage Leefbarometer-score of een lage SES-WOA-score moeten noemen. Zij vonden de term 'aandachtswijken' het beste. ***“Dat is wat positiever, ook naar de burger toe. En zegt niet dat het allemaal sociaal of armer is.”*** Lees [hier](#) meer over de adviezen van de adviesgroep over terminologie.

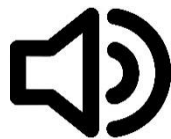
Lagere inkomens in aandachtswijken

Mensen die in aandachtswijken wonen verschillen niet van mensen die in andere wijken wonen wat betreft opleidingsniveau. Wel zien we een significant verschil in hun inkomen. Mensen die in aandachtswijken wonen, hebben vaker een relatief laag inkomen. Ook geven meer mensen uit aandachtswijken aan dat ze belangrijke rekeningen niet op tijd konden betalen (8% in de afgelopen maand), zoals rekeningen voor elektriciteit, telefoon of de huur van hun huis, dan mensen uit andere wijken (4%).

Lagere leefbaarheid in aandachtswijken

Mensen die in aandachtswijken wonen beoordelen hun wijk als minder goed dan mensen die in andere wijken wonen. Ze ervaren meer geluidsoverlast, hebben minder faciliteiten en diensten in de buurt, voelen zich minder veilig in hun buurt, vinden het algemene onderhoud van hun buurt minder goed, ervaren een slechtere luchtkwaliteit in hun buurt en zijn gemiddeld minder tevreden over hun buurt.

Er is zeer weinig geluidsoverlast in mijn buurt

45%*

61%

Er zijn genoeg faciliteiten en diensten in de buurt

63%*

69%

Dit is een buurt waar ik niet bang ben om aangevallen te worden

55%*

73%

Het algemene onderhoud van mijn buurt is goed

41%*

60%

De luchtkwaliteit in mijn buurt is goed

53%*

66%

Ik ben tevreden met mijn buurt

70%*

84%

■ Aandachtswijken ■ Andere wijken

Verschillen in tabaksgebruik

Aan dit onderzoek deden alleen mensen mee die wel eens tabak gebruiken.

- Mensen in aandachtswijken gebruikten iets vaker dagelijks tabak (88%) dan mensen uit andere wijken (82%).
- Ze waren even vaak van plan om te stoppen met roken en hadden even vaak geprobeerd te stoppen (80% ooit en 43% in het afgelopen jaar).
- Mensen uit aandachtswijken rookten gemiddeld 13 sigaretten/shagjes per dag en mensen uit andere wijken gemiddeld 12 sigaretten/shagjes, maar dit verschil was niet statistisch significant.

In de figuren wordt met een sterretje (*) aangegeven welke verschillen statistisch significant zijn.

Uit onderzoek blijkt dat er meer tabak gebruikt wordt in aandachtswijken¹. De adviesgroep met mensen die van weinig geld moeten rondkomen, dacht na over mogelijke verklaringen. Iemand zei bijvoorbeeld: **“Ik denk als mensen meer problemen hebben of bijvoorbeeld werkloos zijn, dat ze troost zoeken in het roken.”** Anderen noemden **stress, verveling** en **“weg stappen uit de situatie”** als verklaring. Adviesgroepleden die roken geven aan dat ze vooral roken als er iets negatiefs gebeurt.

Verschillen in het kopen van tabak

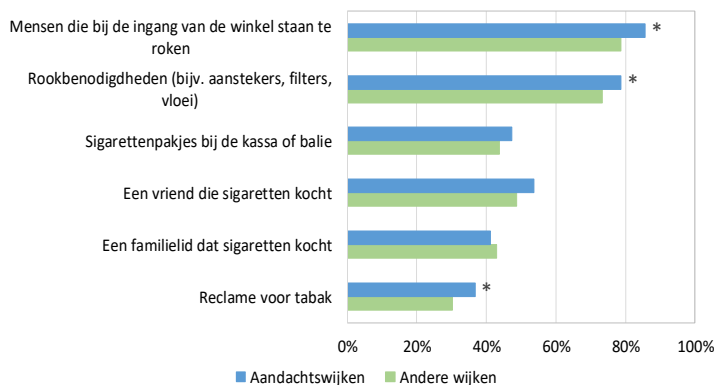
Er zijn weinig verschillen tussen mensen uit aandachtswijken en andere wijken in waar ze tabak kopen.

- De meesten kopen tabak in de supermarkt (81%), bij een tankstation (57%) en een tabaksspeciaalzaak (50%).
- Mensen uit aandachtswijken kopen hun tabak iets vaker bij een boekhandel (bijvoorbeeld Primera, AKO of Bruna; 45%) dan mensen uit andere wijken (36%).
- Mensen uit aandachtswijken geven vaker aan (49%) dat ze binnen 10 minuten bij een tabaksspeciaalzaak kunnen zijn vanaf hun huis dan mensen uit andere wijken (42%).

Mensen uit aandachtswijken en andere wijken doen ongeveer even vaak wel eens een impulsaankoop (34%). Ze kopen ook ongeveer even vaak sigaretten in het buitenland (43% in de afgelopen zes maanden²). Mensen uit aandachtswijken kopen iets vaker illegale sigaretten (5% in de afgelopen zes maanden) dan mensen uit andere wijken (3%). Mensen uit aandachtswijken zien vaker mensen die bij de ingang van de winkel staan te roken. Ook zien mensen uit aandachtswijken vaker rookbenodigdheden en tabaksreclame tijdens een winkelbezoek dan mensen uit andere wijken.

We vroegen de adviesgroep met mensen die van weinig geld moeten rondkomen in welke winkel ze tabak kopen en waarom. Iemand die dicht bij de grens woont zei: **“Ik ga nu naar Duitsland want dat is goedkoper, het is een groot verschil. Of Luxemburg is nog goedkoper. Alleen op het moment dat het niet anders kan, ga ik naar de eerste de beste winkel waar je het kan halen.”** Anderen waren het ermee eens dat ze liever goedkopere tabak kopen en anders zo dichtbij mogelijk of ergens waar ze toch al komen. Het type winkel maakt hen niet uit.

Heeft u in de afgelopen maand tijdens een winkelbezoek het volgende gezien:

Vervolg en financiering

In deze factsheet presenteren we enkele resultaten van de voormeting van ons onderzoek. We zullen in de komende jaren onderzoeken of er veranderingen zijn nadat het tabaksverkoopverbod in supermarkten is ingegaan. Kijk op de [IVO-website](#) voor updates over ons onderzoek.

Dit onderzoek is gefinancierd door KWF Kankerbestrijding en deze factsheet is gemaakt door Onderzoeksinstituut IVO en de Universiteit Maastricht.

¹ Kuipers, M. A., Wingen, M., Stronks, K., & Kunst, A. E. (2013). Smoking initiation, continuation and prevalence in deprived urban areas compared to non-deprived urban areas in The Netherlands. *Social Science & Medicine*, 87, 132-137.

² Let op dat de vragenlijst af is genomen in oktober en dat dit over de afgelopen zes maanden gaat. Dit is dus inclusief de zomervakantie.